

voor anatomisch-pathologisch onderwijs een vrij volledig stel van de meest voorkomende weefselveranderingen bijeen vindt. De Afdeling der schedels behoeft, met het oog op de bekende specialiteit van den verzamelaar, geene bijzondere aanbeveling. Kortom, het bezigtigen althans zal geen deskundige onvoldaan laten.

De collectie bevindt zich ten huize van de familie SCHROEDER VAN DER KOLK te Utrecht, alwaar tevens catalogussen voorhanden zijn. De som, die er voor gevorderd wordt, bedraagt f 10,000.

Dr. F. A. HARTSEN.

† **CROMMENIE** en **KOOG AAN DE ZAAAN** zijn, even als Amsterdam, in staat, door de medewerking der Geneeskundigen, de oorzaken van het overlijden voor de in die gemeenten plaats gevonden sterfgevallen op te geven. Over de jaren 1861 en 1862 hebben wij de lijsten van die aan den Burgerlijken Stand aldaar gehouden aantekeningen voor ons liggen. Wij putten daaruit het volgende, waarbij korthedshalve beide jaren bijéengevoegd zijn.

Van de 150 sterfgevallen te *Crommenie* (waarin niet begrepen zijn zes levenloos aangegevenen en 2 elders overledenen) stierven er 39 kinderen beneden het jaar, dat is 26 pCt.,

25 " van 1—5 " , " 16 "

dus 64; de kindersterfte onder de 5 jaren bedraagt alzoo 42.6 pCt. der totale sterfte.

Als aan uittering, klierziekte enz. gestorven zijn opgegeven 15 kinderen, aan stuipen 18, aan croup 1; aan mazelen, die in Februarij 1862 begonnen en voortduerden in het tweede kwartaal, 8. In Januarij 1862 was nog een enkel sterfgeval aan tussis convulsiva voorgekomen, terwijl die ziekte in het laatste kwartaal van het vorige jaar (1861) boos geheerscht moet hebben; er stierven daaraan toch in het geheel 14 kinderen, waaronder slechts 1 in September. Die epidemie van tussis convulsiva is hier, zoo het schijnt, onmiddellijk door die der morbilli gevolgd. Gewoonlijk ziet men de omgekeerde volgorde.

Aan confluierende pokken bezweek eene vrouw van 30 jaren in het kraambed in April 1861; aan typhus in beide jaren 7; aan intermittens op het eind van 1862 twee; aan phthisis pulmonum en haemoptoë in het geheel 21, dus 14 pCt. Voorts zijn de sterfgevallen over de verschillende leeftijden verdeeld als volgt:

	CROMMENIE.				KOOG A/D ZAAAN.			
	1861.	1862.	Zamen.	Totaal.	1861.	1862.	Zamen.	Totaal.
Beneden het jaar. . .	23	16	39	} 64	14	9	23	} 32
Van 1—5 jaren. . .	20	5	25		} 19	3	6	
" 5—10 " . . .	4	8	12	} 48		6	7	13
" 10—20 " . . .	3	4	7		} 19	10	11	21
" 20—40 " . . .	7	14	21	} 9		11	4	15
" 40—60 " . . .	19	8	27		} 7	5	5	10
" 60—70 " . . .	2	8	10	} 2		9	4	13
Boven de 70 " . . .	2	7	9					

Ter vergelijking zijn daarnevens de in dezelfde jaren aan de *Koog* voorgekomen 113 sterfgevallen opgegeven. Men ziet dat daar de kindersterfte beneden het jaar slechts 20 pCt. en die beneden de 5 jaren nog niet 30 pCt. der totale sterfte beliep. Zelfs wanneer men de levenloos aangegeven er bijvoegt, wier aantal in die twee jaren voor de *Koog* 7 belooft, dan blijft de kindersterfte toch slechts 39 van de 120 of 32½ pCt., dat is betrekkelijk laag en gunstig tegenover *Crommenie*, met 6 levenloos aangegevenen = 45 pCt. Maar toch zou het verschil schijnbaar kunnen zijn. Het getal der geborenen te *Koog* (160) is

toch veel geringer als te *Crommenie*, waar het in diezelfde jaren 200 bedraagt, doch het geeft geene genoegzame opheldering van de zoo even opgemerkte schaduwzijde van *Crommenie*. Hier waren er van de 100 geborenen, medebegrepen de levenloosen, binnen het jaar reeds 22, aan de *Koog* pas 18 als gestorven of levenloos geboren aangegeven.

In andere opzigten munt de *Koog* niet boven *Crommenie* uit. Die gemeente verloor in Januarij 1861 twee niet-gevaccineerde kinderen aan pokken. Morbilli ontbraken er evenmin als tussis quinta, doch beide ziekten kostten er minder dooden dan ginds; 4 aan morbilli in het voorjaar van 1862, dus terzelfder tijd als te *Crommenie*, en 3 aan tussis quinta in de eerste helft van 1861, terwijl pas in de laatste helft van het jaar *Crommenie* daardoor, gelijk wij boven zagen, getroffen werd. Aan typhus stierven er slechts 2; aan phthisis 15, dat is 13 pCt., even zoo veel als te *Crommenie*.

Een ongunstiger indruk geven de 5 in Julij en Augustus van 1862 opgeteekende sterfgevallen aan croup, bij 1 was nog tracheotomie verrigt. In December pas van het verleden jaar stierven er 2 kinderen aan angina diphtherina. Zij ontbreekt voor *Crommenie* wel op de sterflijst, maar men zal uit dit *Tijdschrift*, Jaargang 1862, pag. 568, zich herinneren met hoe gunstigen afloop die ziekte aldaar behandeld werd en tevens uit het gemis van dooden niet tot het gemis van zieken besluiten. Niettemin zal de sterfstatistiek de meest bruikbare wegwijzer en de tot in den dood getrouwe gezellin zijn; bij de studie der volksziekten en bij de pogingen tot verbetering der volksgezondheid; dat moge bekend genoeg zijn, het werd nog niet genoeg betracht, daarom verdient elke stap voorwaarts op dien weg van onderzoek met belangstelling opgemerkt en gevolgd te worden.

Z.

PERSONALIA.

Bij Z. M. Besluit van den 6den Julij j. l. is de zilveren eerepenning, voor kosteloze koepok-inenting van minvermogenenden, ook nog toegekend aan het Bureau voor vaccinatie te *Dordrecht* en aan het Genootschap ter bevordering der koepok-inenting te *Rotterdam*.

OVERLEDEN: Den 24sten Julij, te Utrecht, de Heer C. DE MOEIJ, Gepensionoord Off. v. Gez. 1ste kl. van het Oost-nidische leger, oud 60 jaren.

GEVESTIGD: Te Oudega, de Heer D. H. FLEDDERUS, Chir., Genees- en Verloskundige.

— Te Hoozevee, de Heer T. VAN URK, Genees- Heel- en Verloskundige.

A. CN.

BIBLIOGRAPHIE.

(Mei 1863. Vervolg.)

- P. Aronssohn*: Des altérations du sang dans les maladies. Thèse pour l'agrégat. Strasbourg. Impr. Silbermann. 4. 64 p.
- V. T. Felz*: Des amputations primitives et des amputations secondaires, de leurs indications et de leurs contre-indications. Thèse pour l'agrégat Strasbourg. Impr. Silbermann. 4. 72 p.
- Laissus*: Etudes médicales sur les eaux thermales purgatives de Brides-les-Bains. Montiers. Impr. Ducrey. 8. 80 p.
- A. Netter*: Des cabinets ténébreux dans le traitement de l'héméralopie. Paris. Germer-Baillière. 8. 66 p.
- P. E. Garreau*: Contre l'Animisme. Paris. Durand. 8. fr. 2.00.
- A. Willemin*: Clinique médicale de Vichy pendant la saison de 1862. Paris. Germer-Baillière. 8. 43 p.
- Baudet-Dolary*: Réveries d'un vieux médecin de campagne. Versailles. Impr. Dufaure. 8. 24 p.
- Ch. M. Boudin*: Etudes ethnologiques sur la taille et le poids de l'homme chez divers peuples et sur l'accroissement de la taille et de l'aptitude militaire en France. Paris. Rozier. 8. 46 p. et 5 pl.
- E. Cazenave*: Du climat de l'Espagne sous le rapport médical. Paris. Plon. 8. 282 p.
- C. A. Martin*: De l'accident primitif de la syphilis constitutionnelle. Paris. Cocoz. 4. 90 p.